

Анкетно проучване за определяне на нагласите на младите хора и проблемите, които те срещат при общуването и работата в мултиетническа среда

За анкетното проучване	2
Цел.....	2
Обхват	2
Целева група.....	2
Анкетната карта.....	2
Резултатите по места.....	4
1) Познаваш ли младежи на твоята възраст, които са от друг етнически произход?	4
2) Имаш ли приятели, които са от друг етнически произход?.....	5
3) Би ли се сприятелил с младежи от друг етнически произход?.....	6
4) Ставал ли си свидетел в конфликти между българи и роми?	7
5) Как определяш отношението си към другия етнос?	8
6) Би ли си хванал гадже от друг етнос?.....	9
7.1) Според теб имаш ли проблем с общуването с младежи от друг етнос?.....	10
7.2) Ако да, какъв е той?	11
9) Мислиш ли, че имаш достатъчно контакти с младежи от друг етнос?	12
10) Мислиш ли, че ако познаваше повече младежи от други етноси, отговорите ти щяха да са различни?	13
Общи резултати и анализ.....	14
Познанство с други етноси	14
Приятелство с други етноси	14
Евентуално приятелство с други етноси.....	15
Конфликтът българи-роми	15
Отношението към другия етнос	16
Интимни взаимоотношения с други етноси	17
Проблеми при общуването в мултиетническа среда.....	18
Работа в мултиетническа среда	19
Достатъчно контакти с други етноси?	19
Информиран избор на отговорите	20
Изводи	21

Фондация С.Е.Г.А. 2008

За анкетното проучване

Цел

Целта на проведеното анкетно проучване е да се идентифицират нагласите на младите хора за общуването и работата в мултиетническа среда, както и да се очертаят проблемните области при комуникацията между млади хора от различни етнически групи.

Анкетното проучване е проведено в рамките на проект „Старт за общуване и работа в мултиетническа среда”, но резултатите му са важни както за целите на проекта, така и за изграждането на представа за междуетническите отношения между младите хора в съвременното българско общество.

Обхват

Анкетното проучване е проведено в 4 населени места – град Дупница, град Казанлък, град Бяла Слатина и град Севлиево (в Севлиево е обхваната и професионална гимназия, намираща се в близкото село Градница). На екипите от доброволци анкетъори бяха раздадени по 200 анкети за всеки град. От подготвените 800 анкетни карти са попълнени 777 анкети.

Анкетното проучване не претендира за представителност.

Едновременно с това бяха пуснати две онлайн анкети в сайта на Фондация С.Е.Г.А. с два от въпросите, включени в анкетата. Отговорилите на тези два въпроса са 44. Тези гласове не се отчетени в общите резултати, те се използват само като помощни източници за направените изводи.

Целева група

Целевата група на анкетното проучване включва младежи от български, ромски и друг етнически произход, на възраст 14-19 години. По-голямата част от анкетираните са ученици в гимназиална форма на обучение.

Етническият произход не се е изисква от анкетирания, нито се посочва по преценка на анкетъора. Анкетното проучване се стреми да изгради картина на проблемите при междуетническото общуване на младите хора като цяло, без да взема предвид етническите различия.

Анкетирането е анонимно.

Анкетната карта

Анкетната карта се състои от 10 въпроса. Предвид целевата група и нейното най-често негативно отношение към подобен вид проучвания, по-голямата част от анкетите са със затворени въпроси. Анкетната карта е изготвена така, че да отнема възможно най-малко време за попълване, но да дава най-ясна представа за отношението на младите хора относно проблема.

Въпросите са зададени така, че да може да се определи реалното отношение на младите хора към темата. Така например въпрос 1 и въпрос 2 звучат идентични на пръв поглед, но различието в отговорите показва, че „Аз познавам младежи от друг етнически произход“ не е равно на „Аз имам приятели от друг етнически произход“. Има и други въпроси, които на пръв прочит преповтарят вече зададен, но всъщност зад различните отговори стои съвсем друго отношение.

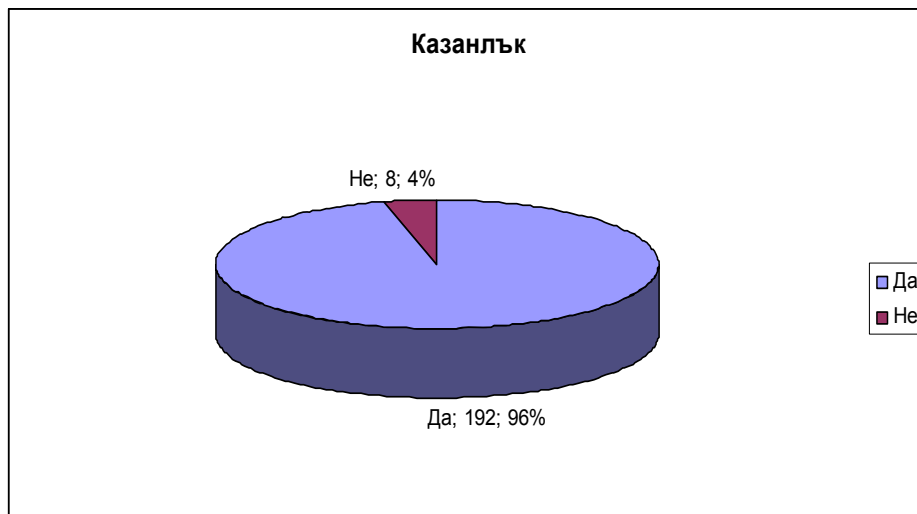
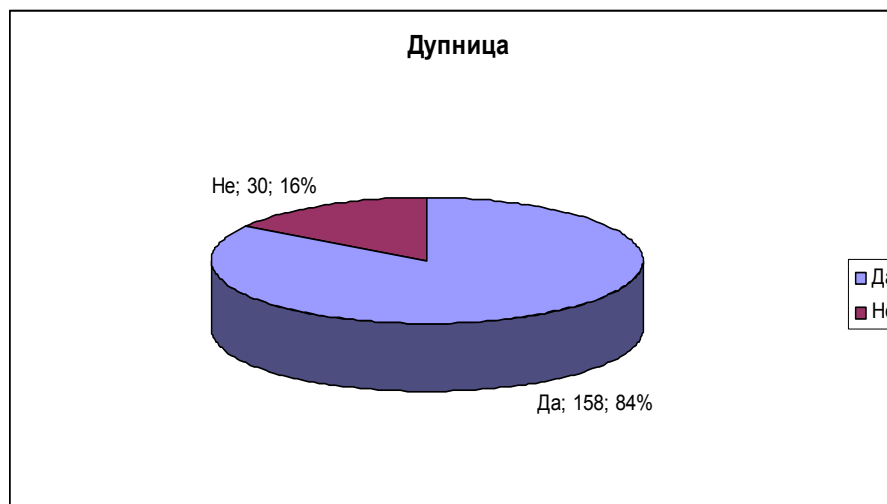
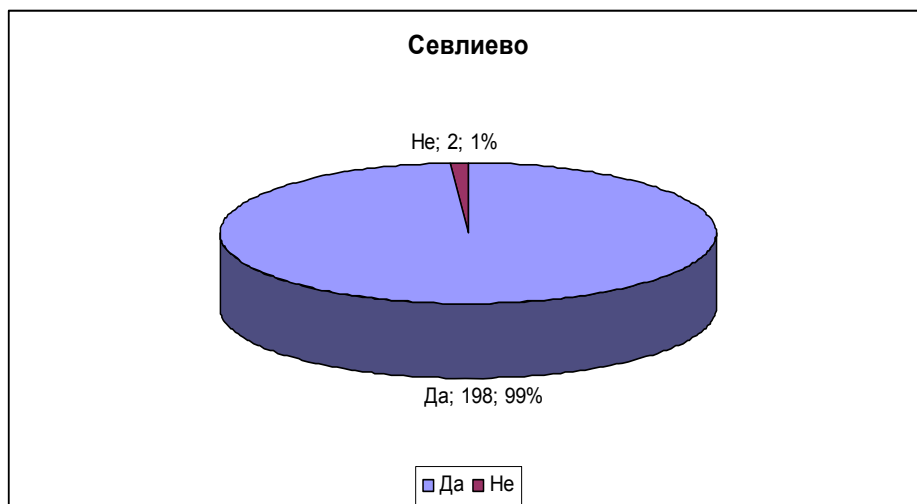
Като цяло анкетната карта се опитва да постави анкетирания в ежедневни ситуации, без да му задава абстрактни въпроси, на които обикновено се дават абстрактни и заучени отговори.

Приложен е модел на анкетната карта.

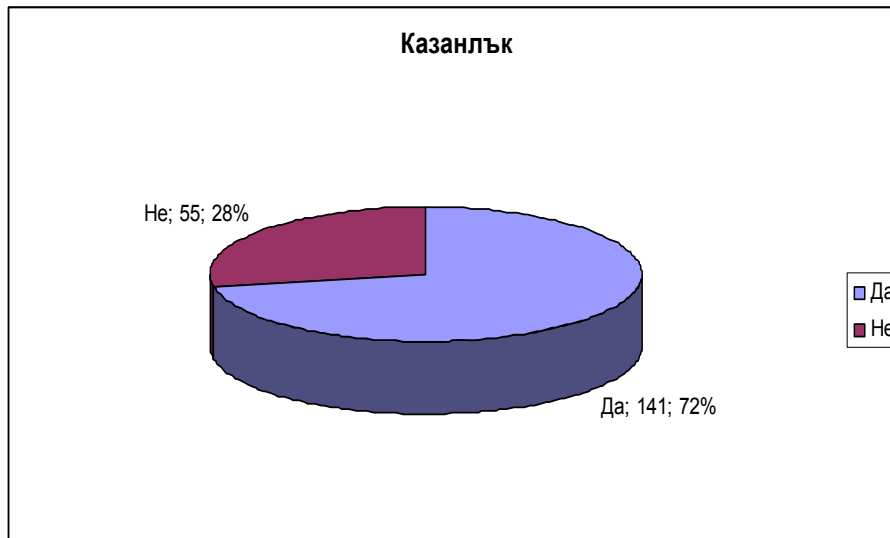
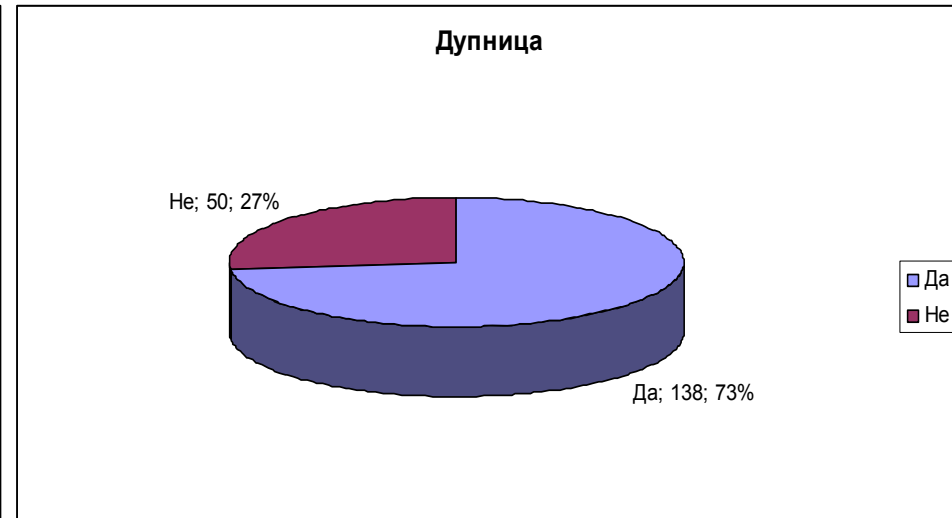
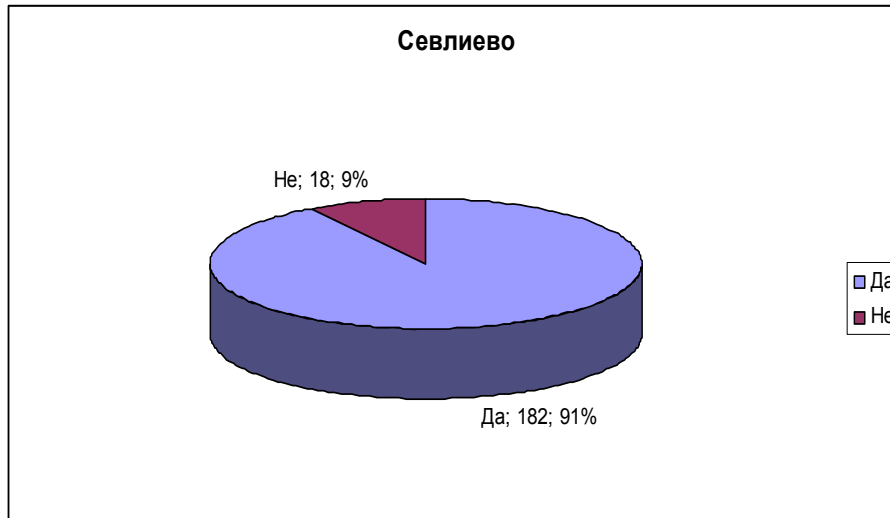
Резултатите по места

1) Познаваш ли младежи на твоята възраст, които са от друг етнически произход?

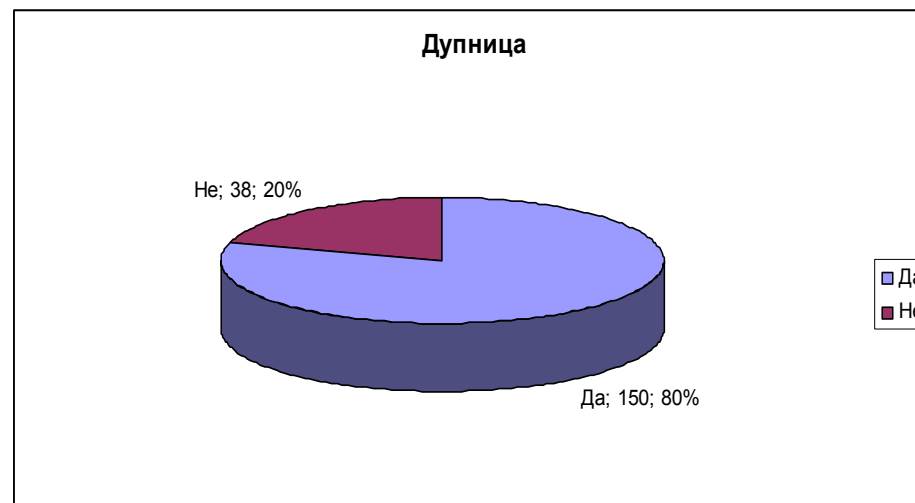

2) Имаш ли приятели, които са от друг етнически произход?

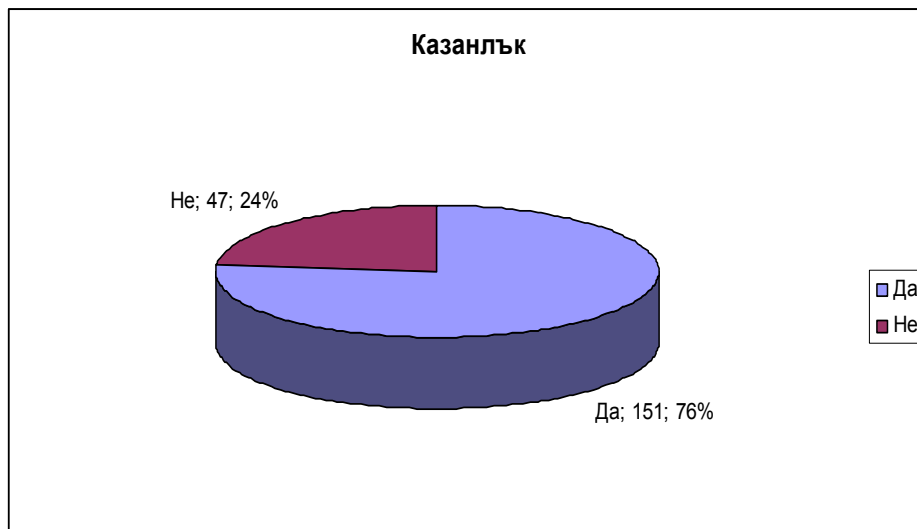
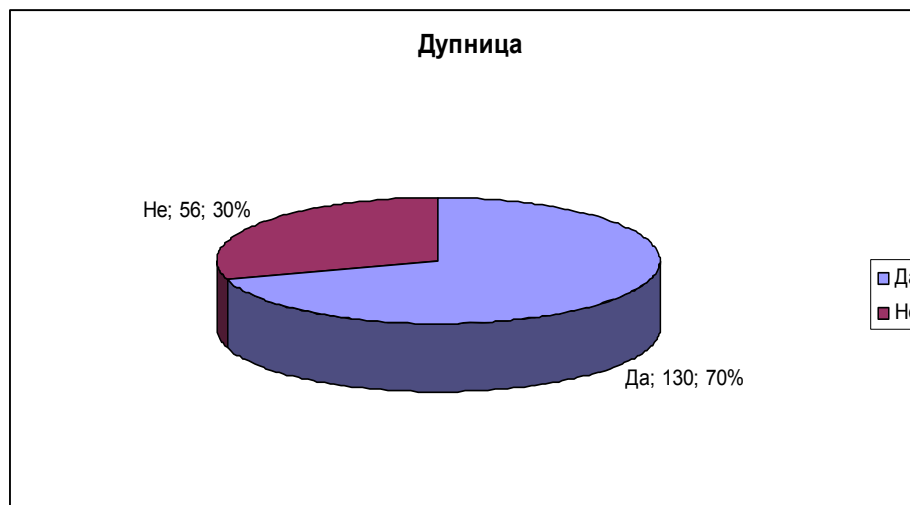
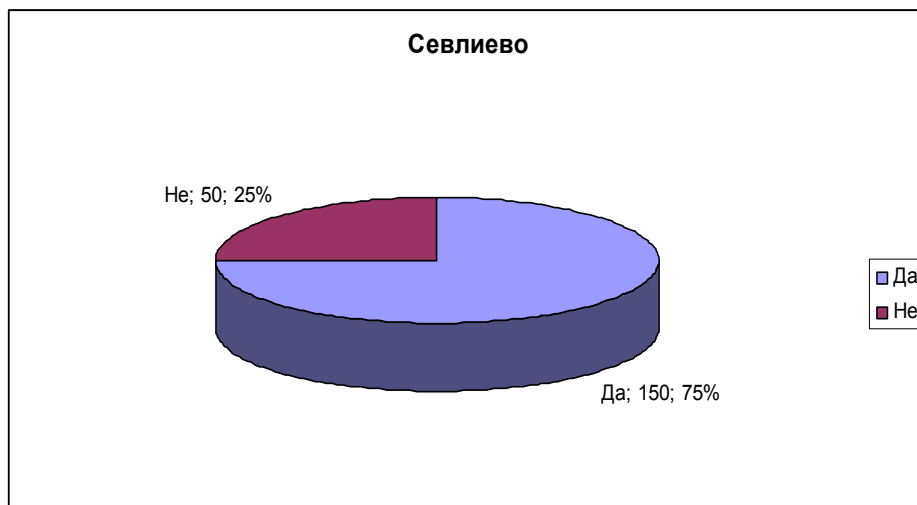

3) Би ли се сприятелил с младежи от друг етнически произход?

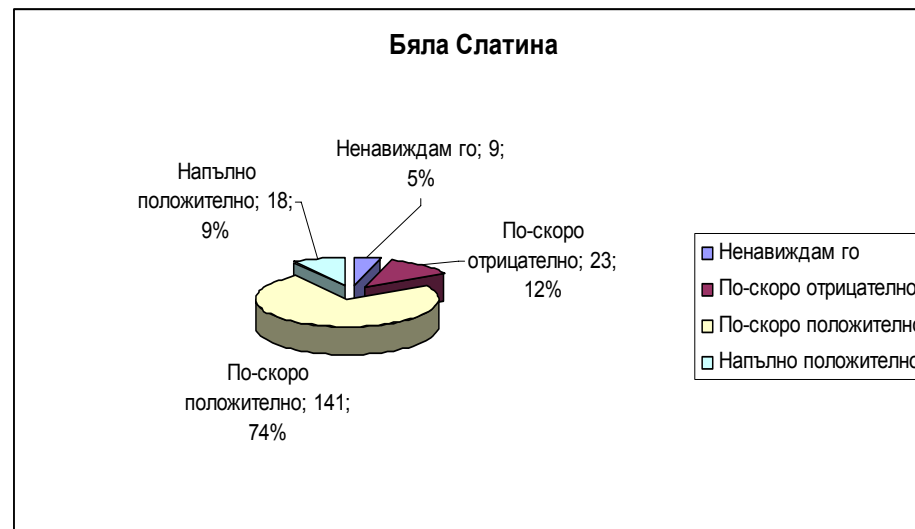
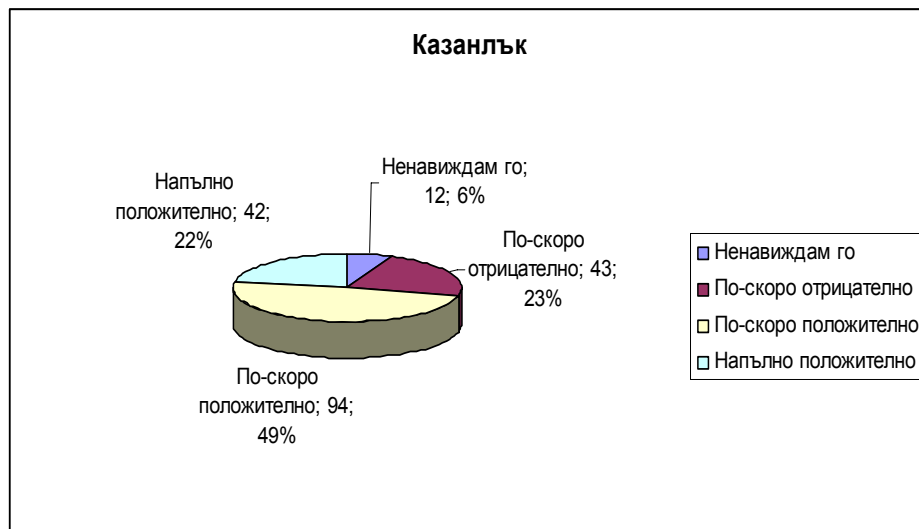
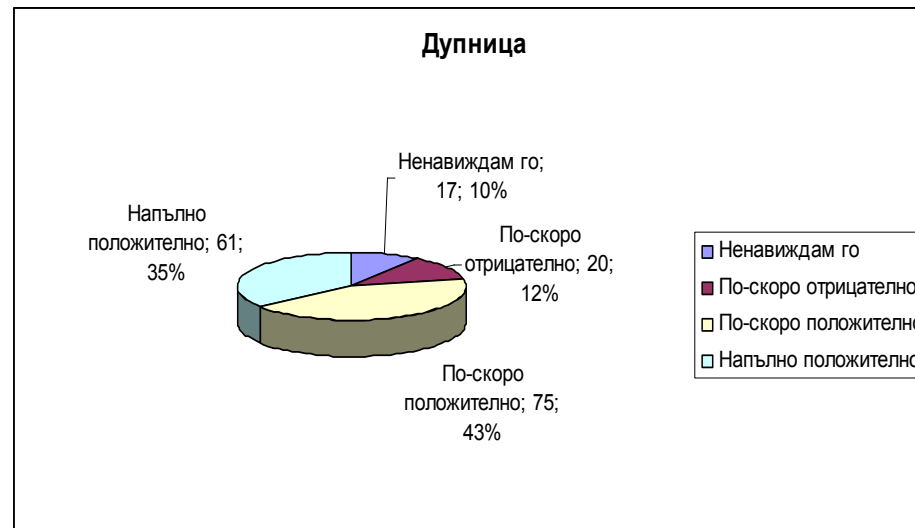
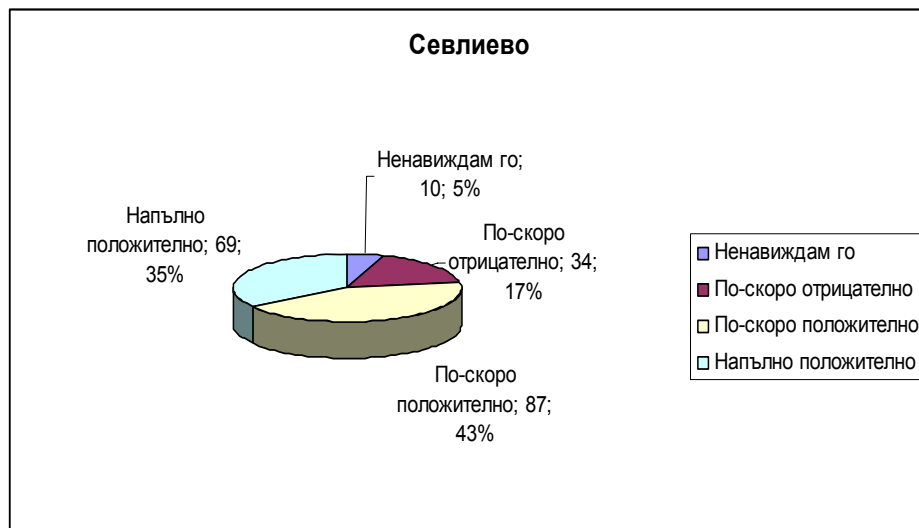

4) Ставал ли си свидетел в конфликти между българи и роми?

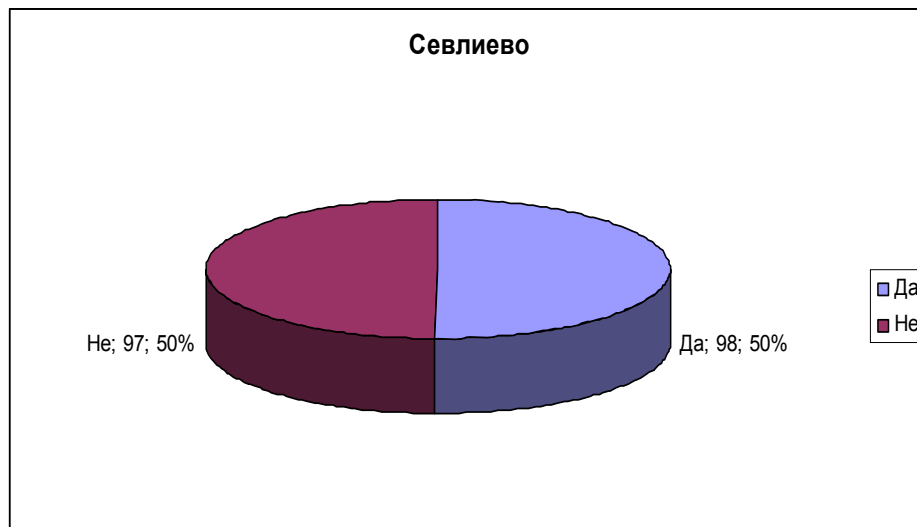

5) Как определяш отношението си към другия етнос?

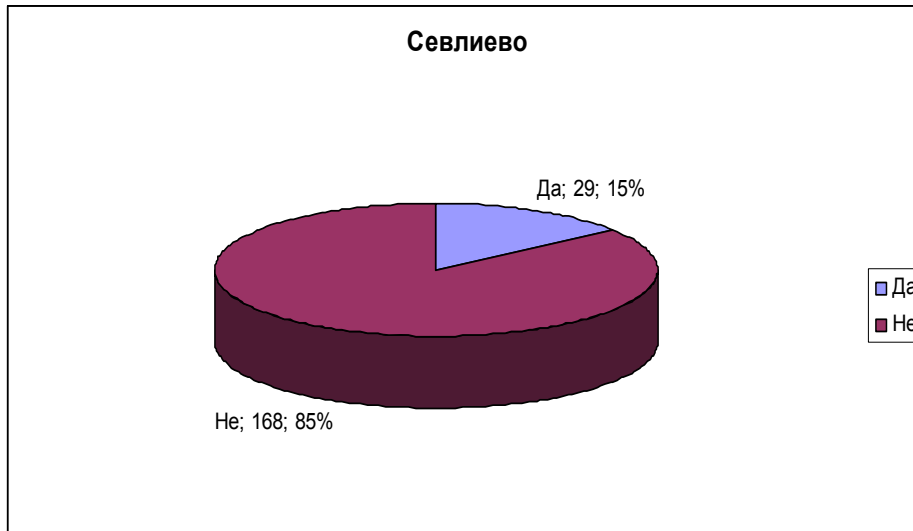

6) Би ли си хванал гадже от друг етнос?

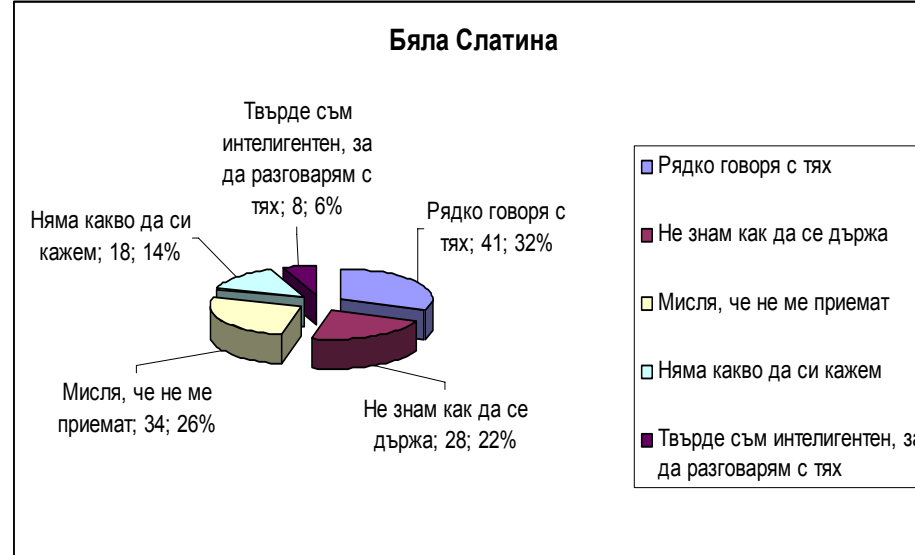
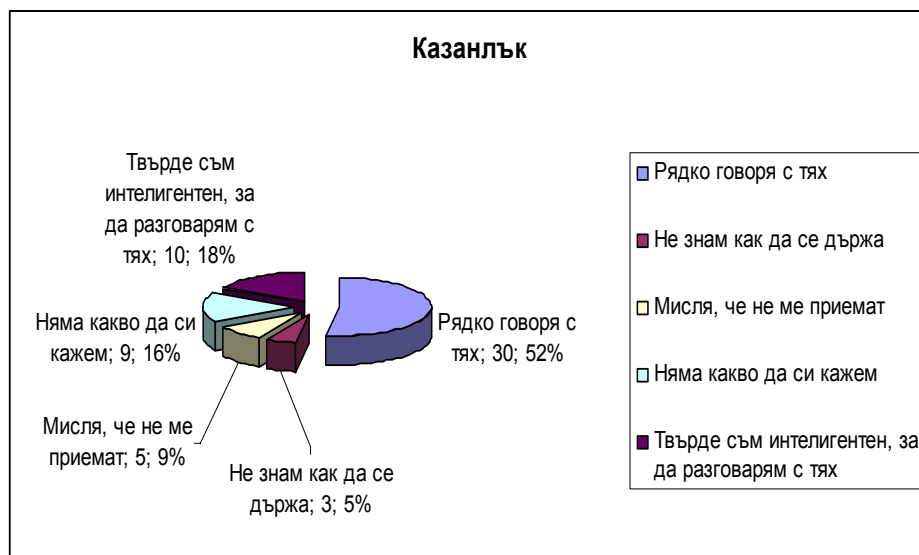
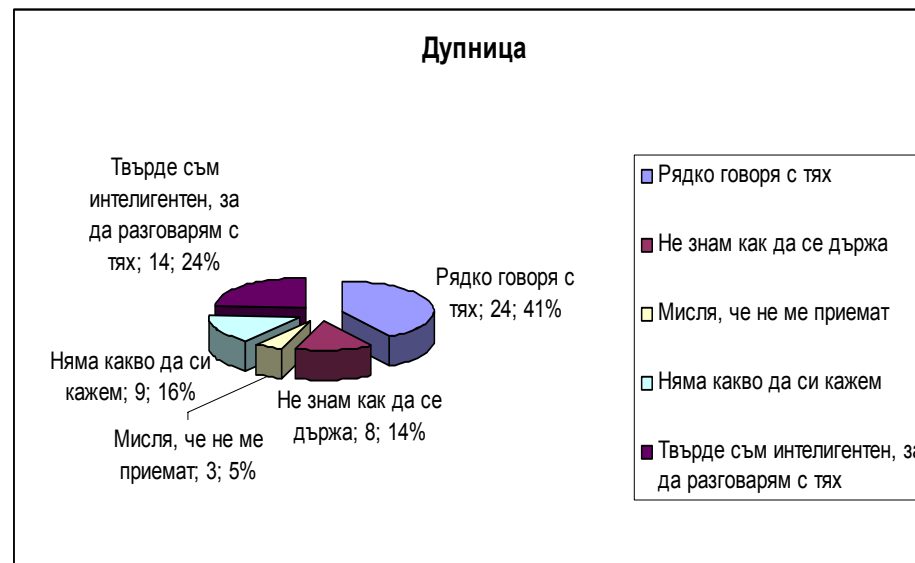
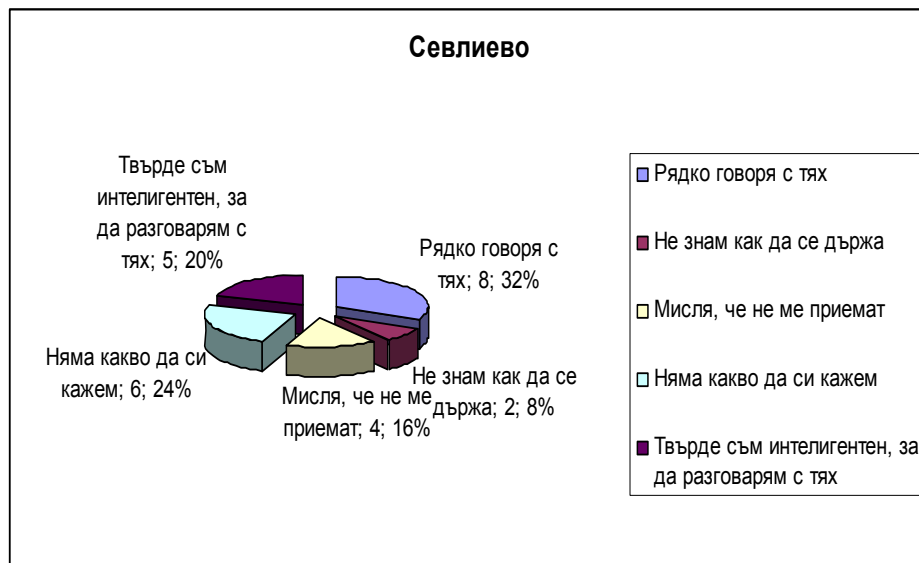

7.1) Според теб имаш ли проблем с общуването с младежи от друг етнос?

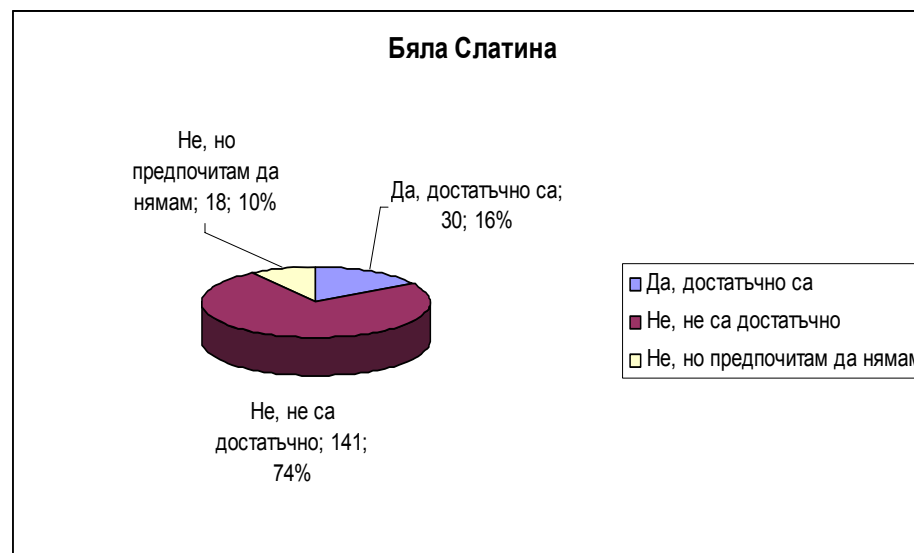
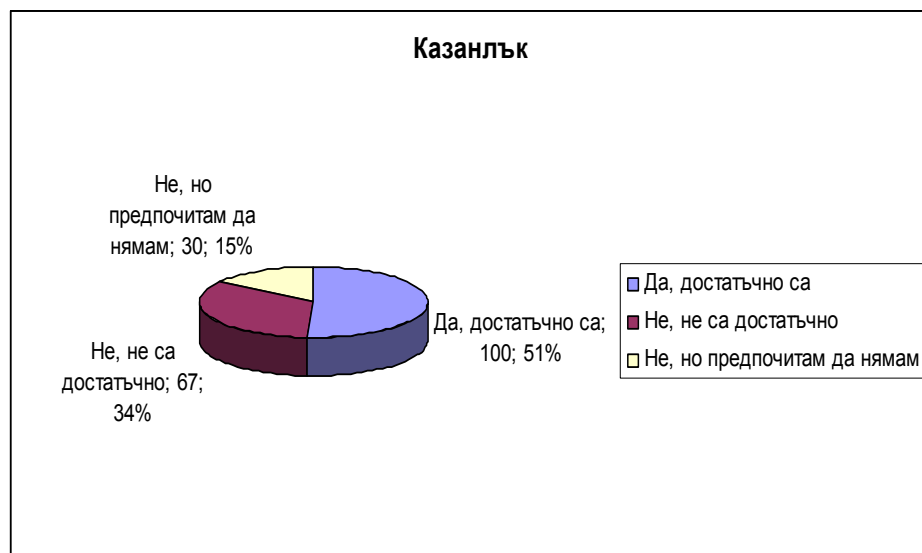
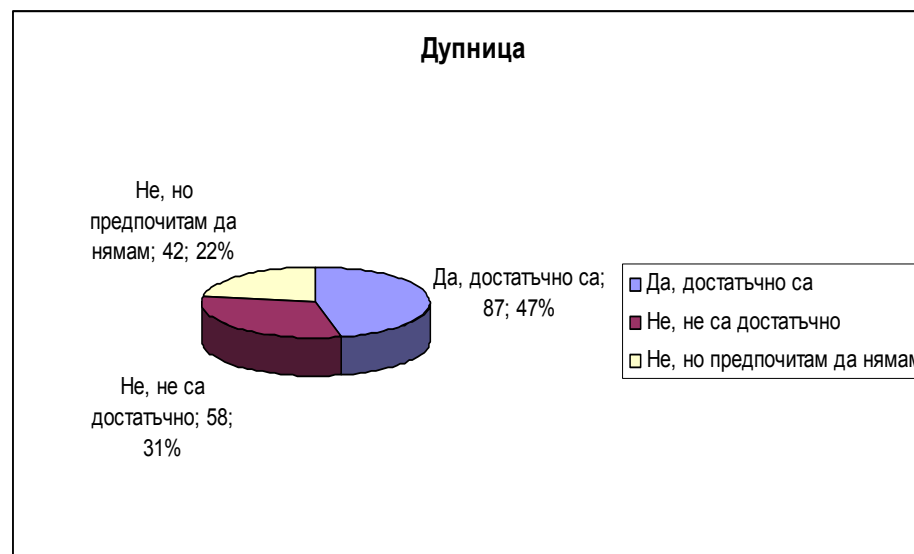
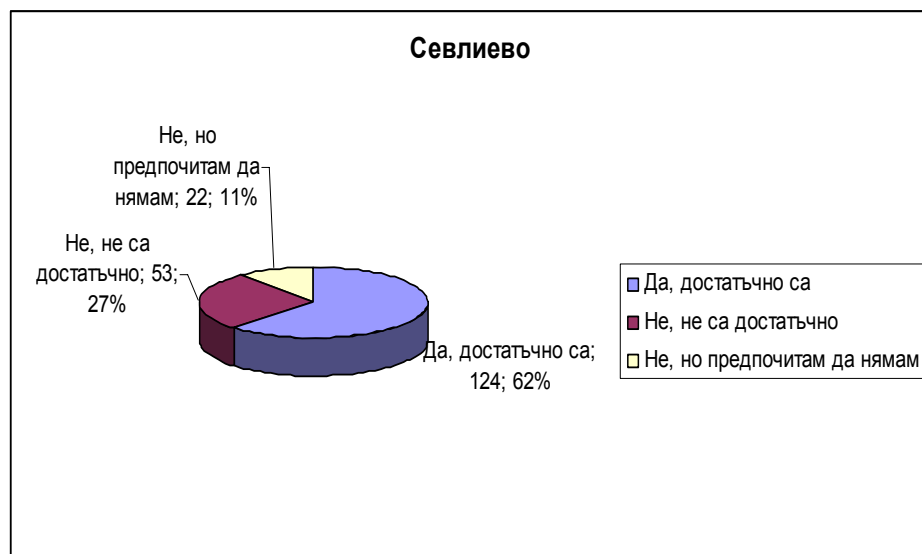

7.2) Ако да, какъв е той?

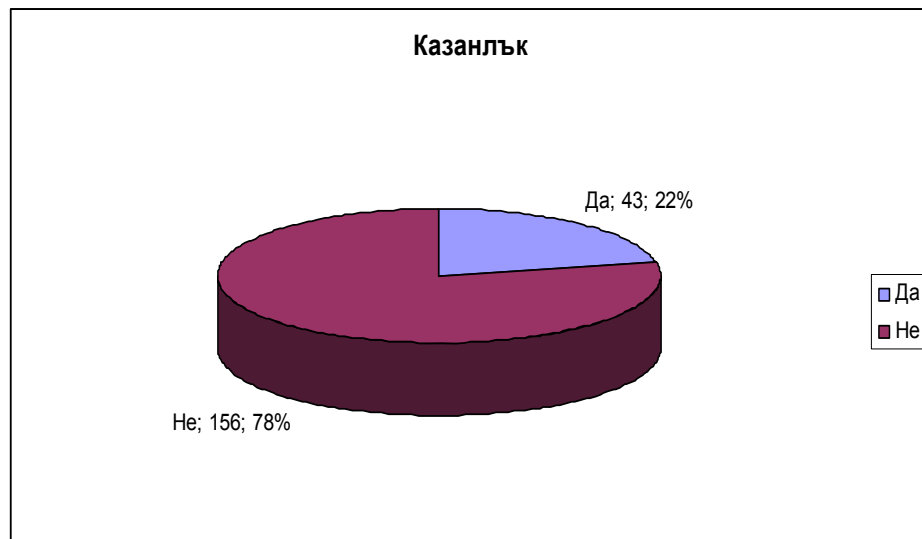
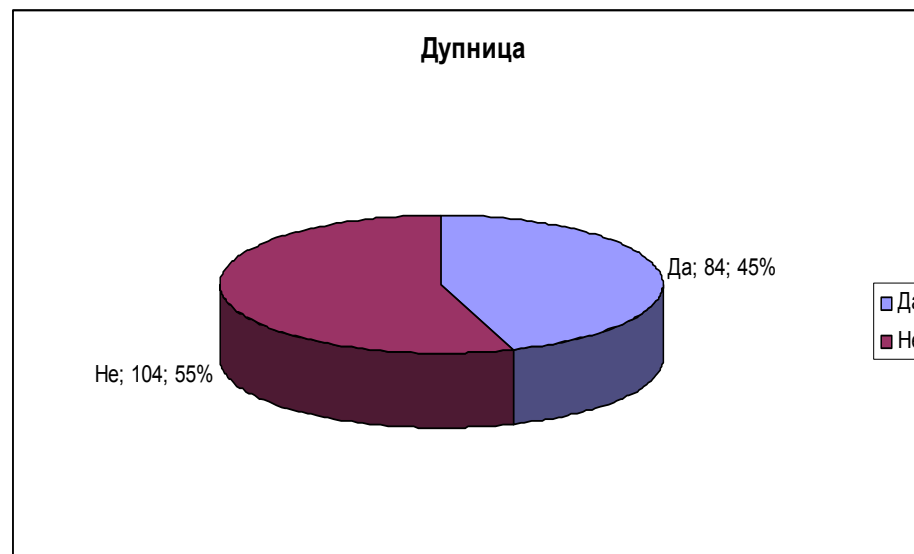
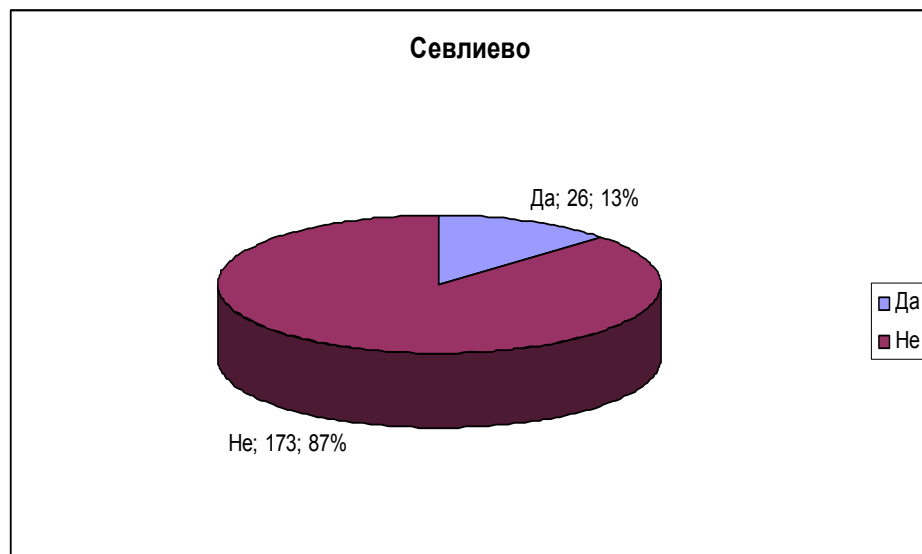

9) Мислиш ли, че имаш достатъчно контакти с младежи от друг етнос?

10) Мислиш ли, че ако познаваше повече младежи от други етноси, отговорите ти щяха да са различни?

Общи резултати и анализ

Познанство с други етноси

Едва 7% от анкетираните са отrekli да имат познати на тяхната възраст, които да са с друг етнически произход. Тъй като анкетното проучване е извършвано в различни по състав училища, можем да заключим, че тези 7% са ученици, които учат в чисто български или

сегрегирани ромски училища. Те нямат нито един познат връстник от друг етнически произход, което ги прави напълно неподготвени за общуването и работата в мултиетническа среда.

Все пак трябва да се отбележи, че в разнообразното българско общество е много малко вероятно да нямаш нито един познат с друг етнически произход. Още повече, че никой от четирите града, в които е проведено проучването, не би могъл да се определи като еднороден по етнически състав. Затова е вероятно или анкетираните да не са сетили за свои познати от друг етнически произход, или да не ги възприемат като такива.

Ако обаче анкетираните наистина нямат нито един познат от друг етнически произход, това би им създавало голям проблем в бъдеще, при сблъсък с други култури, който е неизбежен в съвременния свят. От тази гледна точка, дори 7% е висок процент.

Приятелство с други етноси

79% от анкетираните младежи са отговорили положително на въпроса „Имаш ли приятели, които са от друг етнически произход?“. Макар и на пръв поглед да звучи идентичен с първия въпрос, той е

принципно различен. Между положителните отговори на въпрос 1 и въпрос 2

има разлика от 14%. Това означава, че 14% от анкетираните имат познати от друг етнически произход, но не ги определят като свои приятели. Те не допускат хора от други култури в своя кръг от приятели, следователно или имат проблем с общуването в мултиетническа среда, или са със затвърдено стереотипно мислене. Тези заключения обаче може и да не са правилни. Те могат да се направят само след разглеждането и на следващия въпрос.

Евентуално приятелство с други етноси

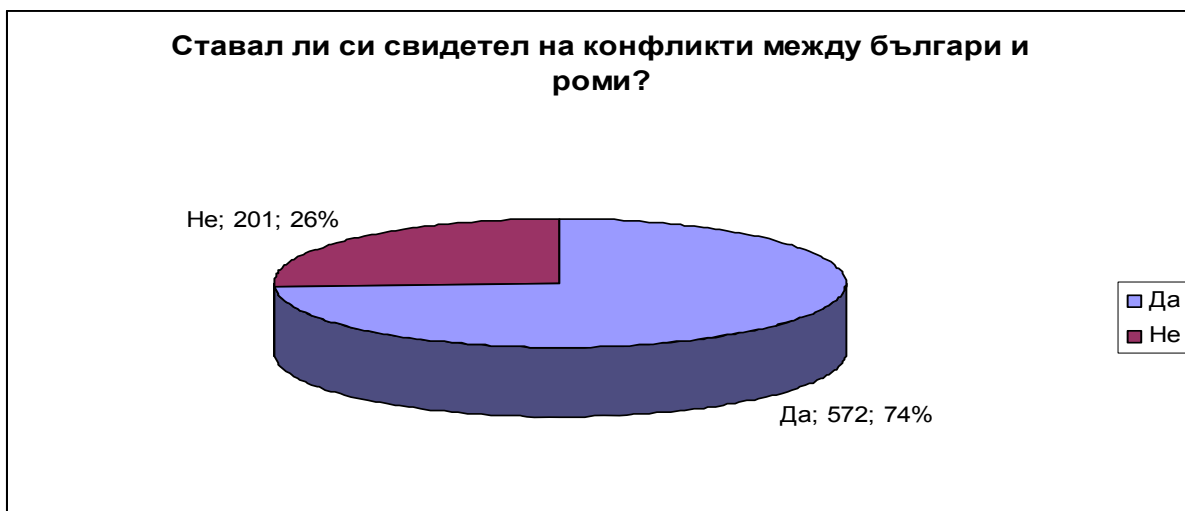
86% от анкетираните отговарят положително на въпроса „Би ли се сприятелил с младежи от друг етнически произход?“. Ако приемем, че всички, които имат приятели от друг етнически произход, са отговорили положително и на този въпрос, остава разлика от 7% - т.е. 7% от младите хора нямат

приятели от други етноси, но са готови да се сприятелят с такива. В този случай от 14-те процента, отговорили, че нямат приятели от друг етнос, вадим 7-те %, отговорили, че биха се сприятелили с младежи от друг етнос и остават само 7%, които нито имат приятели, нито биха си намерили приятели с друг произход. Твърде е вероятно това да са същите 7%, които във въпрос 1 отричат да имат дори познати от друг етнически произход.

Тези 7% имат силно стереотипно мислене, тъй като им липсва всякакъв опит в общуването в мултиетническа среда. Те не са имали контакти с хора от друг произход и тяхното отношение се формира от медиите, родителските нагласи (най-често също стереотипни), интернет форумите и др.

Конфликтът българи-роми

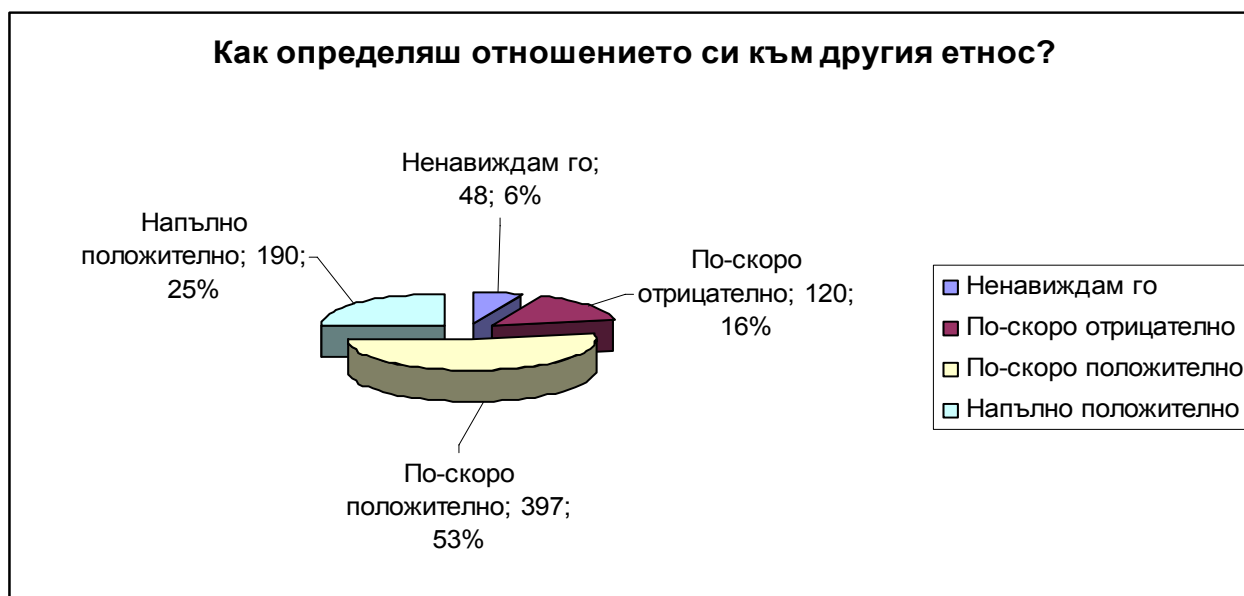

Тревожно висок е процентът на отговорилите положително на въпроса „Ставал ли си свидетел на конфликт между българи и роми?“ – 74%. Преди всичко трябва да се има предвид, че в първите три въпроса не се уточнява за какви етнически групи става въпрос. Това е първият въпрос, в който пряко се споменават двете етнически групи, които ни интересуват (предвид целите на проекта) – българи и роми. Има вероятност, зададени по друг начин, въпросите от 1 до 3 да дадат съвсем други отговорни съотношения.

Категоричността, с която младежите отговарят положително на въпроса за конфликтите (при това с близки резултати и в четирите населени места – от 70% до 76%), говори за добре позната за младежите ситуация. Въпросът е зададен в множествено число („конфликти“), което показва, че 74% от анкетираните са били свидетел на конфликт между българи и роми най-малко два пъти.

Конфликтността е индикатор за пълна липса на умения за общуване в мултиетническа среда поне в едната общност, а най-вероятно и в двете.

Отношението към другия етнос

¼ от запитаните определят отношението си към другия етнос като „напълно положително“, а над половината като „по-скоро положително“. 22% от младежите имат „по-скоро отрицателно“ или напълно отрицателно отношение („ненавиждам го“) към другия етнос – съответно 16% и 6%.

Тези резултати са приятна изненада за екипа на проекта. 78% от младежите с положително отношение към други етноси и култури е една добра основа за общуване и работа в мултиетническа среда. Процентните съотношения се различават в голяма степен от други проучвания, което говори, че една голяма част от младите хора не се подчиняват на стереотипното мислене на своите родители. Все пак трябва да се имат предвид следните фактори:

Първо, тъй като анкетирането е извършено по желание (т.е. не е имало задължение за младежите да участват в него, като например някои проучвания,

за които като анкетиращ се използва учител или педагогически съветник), възможно е младежи с крайно негативни нагласи да са отказали да участват в проучването. По информация на анкетъорите такива младежи е имало. Това означава, че процентът на младежите с негативни нагласи към други етноси е вероятно по-голям.

Второ, положителната нагласа на младите хора към други етноси не означава, че младежите имат нужните социални умения за общуване в мултиетническа среда. Това показват и резултатите на въпрос номер 7.

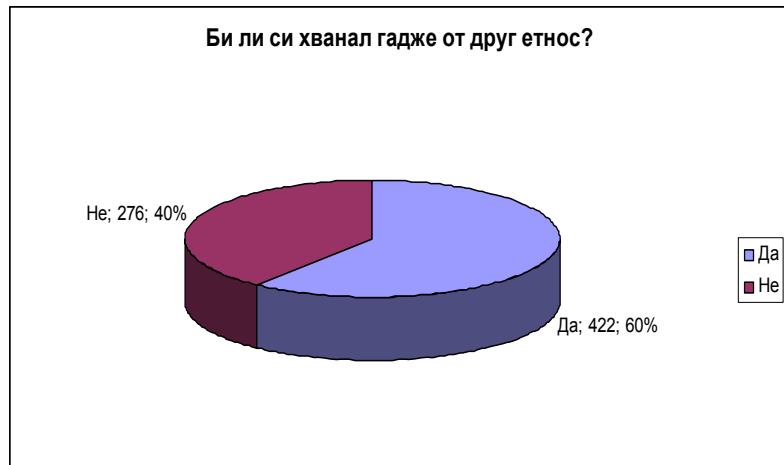
Интимни взаимоотношения с други етноси

Въпросът „Би ли хванал гадже от друг етнос?“ е един от тези, които показват най-точно степента на приемане на представители от друг етнос от страна на младите хора. Колкото и познати и приятели да имаш от други етнически групи, едва когато си готов да имаш партньор с друг етнически произход, това говори за пълно приемане на различията.

60% от анкетираните младежи отговарят на този въпрос положително. Вижда се, че този процент е по-малък от процента млади хора, които са заявили положителни нагласи към другия етнос – разликата е 18%. Това означава, че 18% от анкетираните, макар да мислят себе си за толерантни и да приемат различните, не са готови да се обвържат с представител на друга етническа група, т.е. те все пак страдат от предразсъдъци.

Нужно е да се отбележи, че 10% (79 анкетирани) не са дали категоричен отговор на този въпрос или не са отговорили изобщо. Това говори за объркване, нерешителност, сблъсък на стереотипи и интереси.

Изключително важно е да включим тук разказът на един от анкетъорите – 16-годишната Мергюл от Севлиево, която е с турски етнически произход. Няколко пъти по време на анкетирането тя получава отрицателен отговор на този въпрос и вън от процеса на анкетиране пита: „А не би ли ходил с мен?“. След моментно объркване, анкетъорите отговарят положително. Това е основен момент, тъй като ни води към много важен извод – много често младежите не припознават своите познати и приятели като представители на други етнически групи, макар те да са такива. Когато чуят „друг етнос“, в съзнанието им изниква образът, изграждан в медиите и в семейството – образът на „другия“ – той е далеч от нас, той е несъвместим с нас, ние не можем да го приемем. В съзнанието им не изниква образът на тяхната съученичка Мергюл, която познават много добре и я приемат напълно. Това трябва да се има предвид при разглеждането на целия анализ.

В анкетата е дадена възможност за уточнение при този въпрос. Зададен е допълнителният въпрос „Ако Не, защо?“. При разглеждането на отговорите няколко неща правят впечатление:

Първо, не малка част от анкетираните са посочили като причина реакцията на семейството, т.е. още веднъж се проявяват наследените от родителите стереотипи.

Второ, младите хора не са на ясно за разликата между етническа и религиозна принадлежност. Много анкетирани смятат, че ако някой е от различен етнос, той има различна религия, а това ги прави несъвместими партньори.

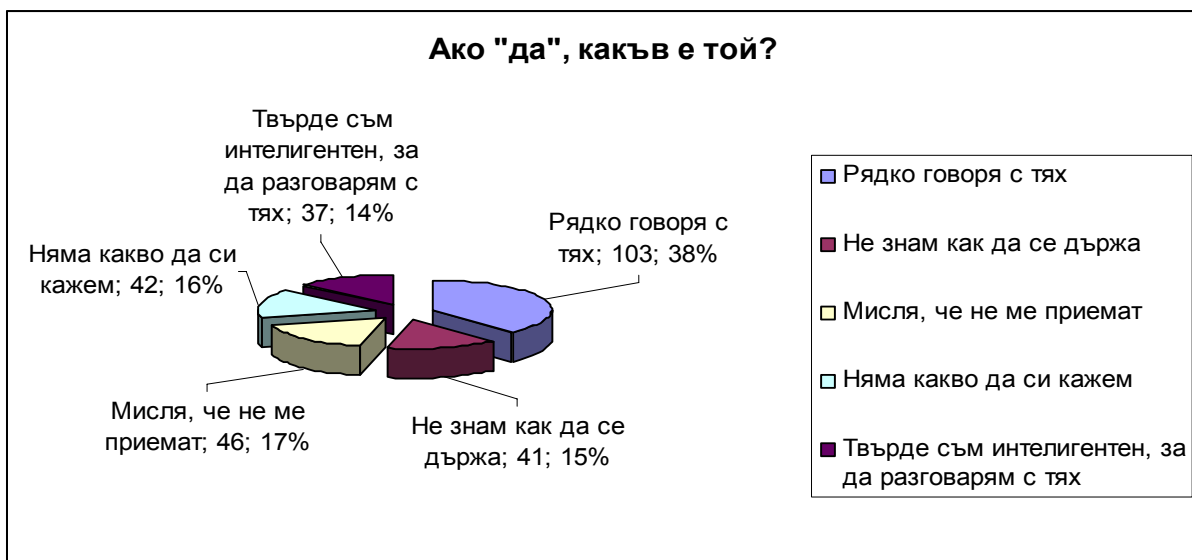
Проблеми при общуването в мултиетническа среда

Въпрос номер 7 е разделен на две части: в първата се задава въпрос за наличието на проблеми в общуването с младежи от друг етнос, а във втората се дават

няколко варианта на възможни проблеми.

В първата част на въпроса 68% от младежите отричат да имат проблеми с общуването в мултиетническа среда. Важно е да се отбележи, че процентът е по-малък от процентът млади хора, заявили, че имат приятели от друг етнически произход. Това означава, че 11% от анкетираните имат приятели от друг етнос, но въпреки това изпитват затруднения при общуването в мултиетническа среда.

Специфичното при резултатите на този въпрос е, че три от населените места, в които е извършено проучването, имат близки показатели, докато четвъртият – Бяла Слатина, дава почти противоположни процентни съотношения. Най-вероятно това се дължи на конфликтни ситуации, възниквали в града.

Най-много анкетирани - 38%, са посочили, че за тях основен проблем при общуването с младежи от други етноси е фактът, че „рядко говорят с тях“. Това доказва още веднъж лисата на условия за общуване в мултиетническа среда.

Със съвсем близки проценти са останалите четири варианта на отговор, които взети заедно формират 62%. И четирите варианта показват стереотипно мислене, което стои в основата на проблема за общуването в мултиетническа среда.

Работа в мултиетническа среда

Въпрос номер 8 е насочен към работата в мултиетническа среда и гласи: „Представи си, че на теб и на твой съученик, който е от друг етнически произход, ви поставят задача заедно да разработите доклад по география. Разкажи ни какво ще се случи“. За този въпрос не са дадени варианти на отговор. Мнозинството анкетирани отговарят, че ще направят доклада. Малцина са тези, които отричат тази вероятност. Отличават се обаче и отговори с краен негативизъм от рода на „Ще стане трета световна война“.

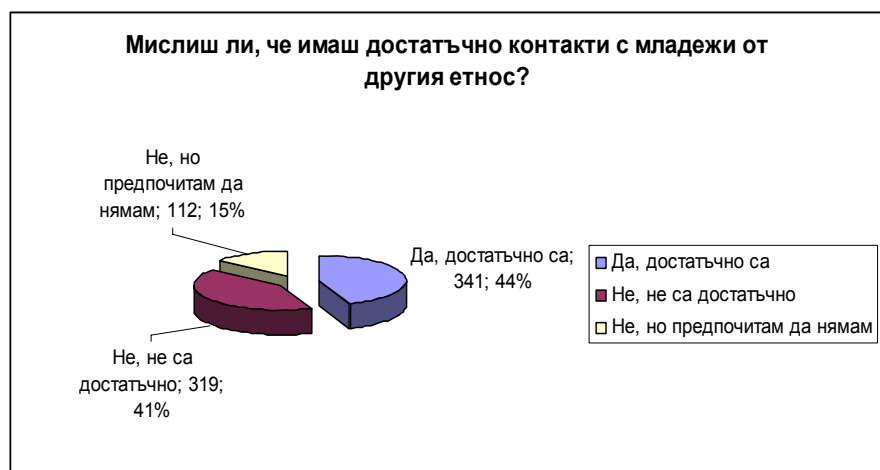
Въпросът е важен, тъй като сравнен с всички останали въпроси, не дава възможност за избор. Поставени в описаната ситуация, младежите нямат право на избор, освен да работят в мултиетническа среда, което не може да се каже за въпросите, свързани с приятелството с други етноси. Тук задачата е спусната „отгоре“, тя е задължителна и трябва да се изпълни.

Отговорите показват, че анкетираните разбират това и го приемат. Те са готови да работят в мултиетническа среда, щом това се налага.

Трябва да се отбележи, че за да има работа в мултиетническа среда, трябва да има и общуване в мултиетническа среда. Едното изисква другото. Заявявайки своята готовност да работят в мултиетническа среда, младежите всъщност заявяват и готовност да общуват с младежи от друг етнос. Подчертаваме обаче – щом това се налага, т.е. младежите се нуждаят от допълнителни фактори, които да ги подтикват към работа в мултиетническа среда.

Достатъчно контакти с други етноси?

Много близък, почти равен, е броят анкетирани, заявили, че имат достатъчно контакти с младежи от друг етнос, с този на младежите, посочили

че нямат. Процентите варират силно в различните населени места. Най-вероятно това се дължи на субективното понятие „достатъчно“, което е строго индивидуално за всеки един човек. Това, което е достатъчно за един, може да е напълно недостатъчно за друг и обратно. Към 41%, посочили „Не, не са достатъчно“ трябва да прибавим и 15%, отговорили „Не, но предпочитам да нямам“. Така процентът на отговорилите отрицателно става значително по-голям, което за пореден път потвърждава тезата, че за младите хора няма достатъчно условия за общуване в мултиетническа среда.

Тези 15% от анкетираните, които не желаят да имат „достатъчно“ познати от друг етнически произход, всъщност си противоречат сами: те нямат достатъчно познати от друг етнос, следователно не могат да имат точна представа и реална индивидуална оценка за етноса, но същевременно не искат да имат още познати. Така те губят шанса си да добият реална представа за даден етнос, както и шанса си за успешно общуване и/или работа в мултиетническа среда.

Информиран избор на отговорите

Процентните съотношения при отговорите на този въпрос са близки в три от населените места и се отличават значително само в Бяла Слатина, където голям процент е отговорил положително. Ако приемем, че градът по някакви причини се явява изключение, то следва да приемем, че мнозинството анкетираните не смята, че ако познава повече млади хора от друга етническа група, щеше да отговори по различен начин на въпросите в анкетата. Това се дължи на две хипотези:

- Младите хора приемат, че имат „достатъчно“ познати от други етноси и че изборът им на отговори е информиран.
- Младите хора смятат, че дори да познават повече свои връстници от други етнически групи, това по никакъв начин няма да промени отговорите им, респективно отношението им.

Изводи

1. Младите хора имат контакти със свои връстници от други етноси, но им липсват условия и умения за общуване и работа в мултиетническа среда. Голяма част от трудностите в общуването са свързани със стереотипни нагласи.
2. Много от младите хора не осъзнават, че имат проблеми в общуването с други етноси.
3. Съществува група сред младите хора, макар и не голяма, която няма никакви контакти с други етноси – те учат в чисто български училища или ромски сегрегирани училища и са крайно неподготвени за общуване в мултиетническа среда.
4. Голяма част от младите хора не споделят обществените отрицателни нагласи към други етноси. Те имат положителни нагласи към общуването в мултиетническа среда.
5. Конфликтните ситуации между представители на ромския и българския етнос са често срещано явление.
6. Представите на младите хора за другите етноси зависят силно от създадения медиен образ за дадена етническа група.
7. Все пак много млади хора страдат от предразсъдъците на родителите и семействата си, което силно затруднява развиването на техните социални умения за общуване и работа в мултиетническа среда.
8. Много често младежите не припознават своите познати и приятели като представители на други етнически групи, макар те да са такива. Когато чуят „друг етнос”, в съзнанието им изниква образът, изграждан в медиите и в семейството – образът на „другия” е далеч от нас, той е несъвместим с нас, ние не можем да го приемем.
9. Младите хора се нуждаят от подтикващи фактори, за да осъществяват ефективно работа в мултиетническа среда.
10. Голяма част от младите хора не осъзнават нуждата и ползите от изграждането на социални умения за общуване в мултиетническа среда.